

Henrik C. Wegeners tale ved Københavns Universitets årsfest

Taler

Henrik Caspar Wegener
Rektor for Københavns
Universitet

Dato

12. november 2021

Sted

KU's Hovedbygning,
København

Deres Kongelige Højhed

Bestyrelse

Kolleger

Studerende

Venner af KU

”Længe leve videnskaben”.

Sådan sagde statsministeren på årets første dag.

Et anerkendende nik til universitetet.

KU kan ranke ryggen.

Universitetet har stor ære i at hjælpe samfundet gennem pandemien

indtil nu.

- Den amerikanske sundheds-zar – Tony Fauci – pegede på Jens Lundgren som leder af en global indsats for at teste lægemidler.
- Ali Salantis gruppe er frontløber i den næste generation af vacciner.

- Og Flemming Konradsen minder os om, at virus ser stort på de menneskeskabte landegrænser som rige lande tror de kan gemme sig bagved.

Og der er ikke kun hvide kitler i KU's garderobe.

Vi er også leveringsdygtige i alt fra matematiske modeller for genåbning.

Til humanistisk forskning, der viser, at Netflix ikke var ene om at profitere af lockdown.

Nedlukningen åbnede også op for litteraturen

- og dannede mere reflekterede læsere.

Bøger strukturerede vores liv, da de vante strukturer faldt bort, forklarede professor Tina Lupton.

Jeg synes, vi skal hylde de mange her fra KU,

der har knoklet med at gøre os klogere på corona – og på os selv.

Nogle forskere har kameratække og optræder scenevant i Deadline.

Andre foretrækker at være "quietly brilliant".

Men det skal de ikke ha' lov til i dag:

Lad os give dem et brag af et bifald.

Og som Merete – med rette - fremhævede:

I dag skal vi også fejre de studerende, der blev sendt i eksil bag skærmen.

Men de holdt ud, og de hang i.

Ligesom underviserne, der på få dage flyttede det klassiske murstensuniversitet til Zoom-land.

Det var en kæmpe, kollektiv heltedåd.

Længe leve de studerende, underviserne

– og alle dem, der gjorde det muligt.

Lad os give dem en hånd.

Hvad har coronaen lært os?

At KU har et beredskab af viden, befolkningen ikke aner den en skønne dag vil få hårdt brug for.

Coronaen har også lært os, at verden er forbundet.

Forbundethed er selve universitetets væsen – og mit hovedbudskab i dag.

Virus har et stort rutekort.

Én rute gik – måske –

fra en kinesisk flagermus i Wuhan

via en tætpakket afterskibar i Tirol

til en medicinsk fredagsbar på Panum.

Det er en rejse på mere end ti-tusinde kilometer – meget godt gået af et virus, som hverken har ben, finner eller vinger.

Forbundetheden er selvfølgelig ikke begrænset til virus.

Den er også klimaets naturlov.

CO₂-molekyler aner jo ikke,

om de kommer fra olieboringer, brunkul eller cementfabrikker.

Og de kender heller ikke landegrænser.

De bygger alligevel et drivhus for os alle.

Derfor har vi – som modsvar - brug for hele KU's symfoniorkester af fagligt samspil.

Et par eksempler.

- Datalogens algoritmer, der kan spare strøm på streaming-servere.
- Økonomen, der skruer bilafgifter sammen.
- Planteforskeren, der opdyrker proteinholdigt græs til dyrefoder. Så vores dyrefoder ikke skal sejles hele vejen fra Sydamerika.
- Antropologen og kulturforskeren, der kan nudge den vanetænkende forbruger, så bøf ikke er den eneste spiselige indgang på en hyggelig lørdag aften.
- Og ikke mindst de studerende i den grønne klimabevægelse, som rykker ved hele samfundets klimabevidsthed.

Flygtninge er også et grænseoverskridende fænomen.

Hvad er forbindelsen mellem flygtningestrømme og 9/11,

som vi markerede 20-året for i år

mens desperate afghanere hængte sig på fly i Kabuls lufthavn?

Det kan KU være med til at udrede.

Jo mere global udvikling, jo mere global indvikling

– og så må universitetet rede trådene ud, og lege akademisk kluddermor.

Vi mærker også denne globale forbundethed, når supermagten USA lægger vejen forbi KU.

Den amerikanske udenrigsminister Antony Blinken kom på officielt besøg i Danmark.

Og bad specifikt om at besøge Niels Bohr Institutet.

Blinken ville møde den forskergruppe, der er med i opløbet om at tænde den store power-knap på verdens første kvantecomputer.

En vidundermaskine, der vil få nutidens computere til at ligne kuglerammer.

Men som også kan rykke ved den globale magtbalance.

Den historie bekræfter, at KU's forskning rager op på verdenskortet – og har potentiale til at ændre verdenshistorien.

Det er alligevel værd at glæde sig over på en festdag.

Hvor vi i øvrigt – til ære for Niels Bohr Institutet – har pyntet festsalen med tre mobiler - kunstværker, der fortolker Bohrs berømte atom-model.

Meningen er, at de – forhåbentlig engang – skal hænge i den nye Niels Bohr Bygning på Jagtvej.

Jeg vil gerne forsyne jer med en sidste pointe om international forbundethed.

I år er der allerede dømt julekrise – inden sovsen er brændt på.

Der er nemlig knaphed på julegaver, fordi de globale forsyningskæder er gået i køks.

Misæren skyldes en kombination af økonomisk stimuli – og lockdown – der fik mange til at gå shopamok i alt fra opvaskemaskiner til biler.

Det er særligt de indbyggede mikrochips, der er i restordre.

Vi skal nok overleve julen uden den nye Playstation.

Men som samfund kan vi ikke overleve uden forskningens lange forsyningskæder.

Uden Niels Bohrs atommodel – ingen mikrochip.

Derfor kan en meget stor del af verdens velstand tilskrives Bohrs videnskabelige opdagelser.

Så husk derfor forskningens tempo.

Der går kun én eller to Bohr per århundrede.

Og det tager årtier at producere en forsker i Lundgren- eller Lupton-klassen.

Heldigvis er der stadig fuld gang i fødekæderne på KU.

Albert Sneppen er 23 år og studerer fysik på Niels Bohr Institutet.

Albert var i corona-isolation og sad med en veninde på et kollegieværelse og stirrede på en rispapirlampe fra IKEA.

Og lige dér fandt han på en teori, om hvordan universets sorte huller virker som spejle.

Så han begyndte at regne på formlerne – jo den var go' nok.

Dermed havde han fundet svaret på en gåde,

som fysikere har savnet i 40 år.

Og han fik sin opdagelse udgivet – som eneforfatter.

Den historie siger også noget om forbundethed.

At det er svært at afgøre, hvornår fysikken stopper og filosofien begynder.

Og at samtale mellem to venner på et kollegieværelse er vejen til forståelse.

Mennesker mødes og stor fysik opstår.

Efter samme sociale opskrift, som da Bohr for 100 år siden satte sit institut på fysikkens store rutekort.

Vi har snart gennemlevet et år, som begyndte med, at statsministeren proklamerede ”længe leve videnskaben”.

Og hvor netop tillid til videnskaben er afgørende for, at Danmark kommer godt gennem pandemien.

På den baggrund var det besynderligt, at Folketinget i sommer vedtog en erklæring om aktivistisk forskning.

Selve teksten er ikke særlig opsigtsvækkende.

Men det var den symbolske handling ved dens fremkomst.

Enkeltforskere blev fremhævet ved navns nævnelse fra Folketingets talerstol.

Professor i islam Jakob Skovgaard-Petersen blev kaldt ”notorisk enøjet”.

Jeg vil gerne – her fra KU’s talerstol – slå fast, at det er aldeles urimeligt og malplaceret at udhænge enkeltforskere på den måde.

Aktivismen er et ladet ord.

Engagement har en bedre klang.

Og mange forskere er engagerede.

Mange forskere er ildsjæle – et ord opfundet af netop en forsker – H.C. Ørsted.

Derfor finder man engagerede klimaforskere, der vil redde Jorden og alle dens levende organismer.

Engagerede sprogforskere, der laver nye lærebogssystemer til gymnasiet.

Og mange engagerede læger, der vil overbevise alle om at lade sig vaccinere.

Jeg er selv blevet kaldt både ”aktivist” og ”alarmist”

fordi vi i 90'erne påstod at man kunne producere fødevarer uden salmonella, og uden at bruge antibiotika som vækstfremmere til raske husdyr.

Resultaterne af vores forskning faldt bestemt ikke i god jord

- hverken i landbruget eller i medicinalindustrien –

og bølgerne gik til tider højt.

Vores engagement førte til at vi i dag har sikrere fødevarer.

Misforstå mig ikke.

Vi skal altid overveje, om vi udtaler os i kraft af vores faglige viden

- eller som privatpersoner.

Forskere skal kunne stå på mål for deres engagement.

Der skal naturligvis være orden i det faglige bagkatalog.

Fagmiljøer skal kunne holde til benhård kritik fra fagfæller eller fra borgere.

Og forskere kan risikere en verbal boksekamp i et tv-studie.

Det er en del af demokratiet.

Så længe det ikke tipper over i ”hate”, som Allan Randrup, Jens Lundgren og andre desværre har oplevet på de sociale medier.

Verdenshistorien og talen skal slutte godt.

Så vi slutter med forbilledet - Niels Bohr.

Bohr var også et meget engageret menneske.

Nazisterne var på vej til at konstruere et atomvåben.

Og Bohr hjalp amerikanerne med at komme først.

Med stor viden følger også et stort ansvar.

Viden kan misbruges.

Bohr fortalte om sine bekymringer til Churchill og Roosevelt.

Og i 1950 forfattede han et åbent brev til FN om den åbne videnskab og fredelig brug af viden.

Det er velsagtens efter samme filosofi om ansvar, åbenhed og forbundethed, at det internationale videnskabelige samfund kan hjælpe, når Jorden kalder i dag.

Ikke ved at opdele verden – men ved at dele viden og finde fælles løsninger.

Derfor skal vi stå ved, at KU er – og skal være - en metropol i det globale videnskabelige samfund.

Længe leve - hele verdens - videnskab.

Kilde

Manuskript modtaget fra taler

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Festtale

Relateret

12. november 2021

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/henrik-c-wegeners-tale-ved-koebenhavns-universitets-aarsfest>